

1 Het zoeken in de wettenbundel

Een student die een juridische opleiding volgt, krijgt met een wettenbundel te maken. In een wettenbundel is een verzameling van regelingen opgenomen. De meeste regelingen zijn wetten. In een wet zijn regels vastgelegd om de samenleving beter te laten functioneren. Wetten worden vastgesteld door een besluit van een overheidsorgaan. Nu bestaan er formele wetten en materiële wetten. In de wettenbundel staan vooral formele wetten, wetten of regelingen die tot stand zijn gekomen door samenwerking van de Regering met de Staten-Generaal. In de naam van een formele wet staat altijd het woord 'wet' of 'wetboek'. Het is niet de bedoeling om de nogal dikke wettenbundels uit het hoofd te leren, maar het is wel belangrijk om goed en snel in de wettenbundel te kunnen zoeken.

Wettenbundels worden uitgegeven door (juridische) uitgeverijen. De uitgever bepaalt ook in welke volgorde de regelingen worden opgenomen. Gezien de grote hoeveelheid regelingen, wordt een wettenbundel vaak gesplitst in verschillende delen, bijvoorbeeld een deel Publiekrecht en een deel Privaatrecht. Als praktisch hulpmiddel bij het zoeken in de wettenbundel wordt aanbevolen de door de uitgever meegeleverde tabs in uw wettenbundel te plakken.

Opdracht

- 1 Geef een voorbeeld van een rechtsgebied dat onder het Publiekrecht valt en een voorbeeld van een rechtsgebied dat onder het Privaatrecht valt. Motiveer uw keuze.

1.1 Structuur van een wet en opbouw van een regeling

Structuur van een wet

Wetten zijn opgebouwd uit een aantal vaste elementen:

- Opschrift of intitulé: Wet van 9 oktober 1991, houdende bepalingen, enzovoort. De vermelde datum is de datum van ondertekening of bekrachtiging door de Koning.
- Aanhef (met considerans): Wij Willem-Alexander (...) Alzo Wij in overweging genomen hebben (...).
- Lichaam of corpus: kern van de regeling – de artikelen.
- Overgangs- en slotbepalingen. In de overgangs- en slotbepalingen staat de officiële naam van een wet. Wij noemen dat de citeertitel.

Veel wetten kennen naast hun citeertitel een afkorting. Voor veel gebruikte wetten, bijvoorbeeld het Burgerlijk Wetboek, wordt veelal de afkorting gebruikt, in dit geval 'BW'. U kunt deze afkortingen vinden vooraan in uw wettenbundel. Wanneer er geen afkorting bekend is, dient u de titel van de wet voluit te schrijven.

Opdrachten

2 Geef de afkorting weer van de volgende wetten:

- a** Wetboek van Koophandel.
- b** Wetboek van Strafrecht.
- c** Wegenverkeerswet 1994.
- d** Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.
- e** Wet op de Rechterlijke Organisatie.
- f** Wet ruimtelijke ordening.

3 Zoek het opschrift of intitulé van de Wet op de ondernemingsraden op.

- a** Wat is de datum van bekrachtiging door de Koning?
- b** In welk artikel staat de citeertitel?

- 4** U wilt in een schriftelijk betoog de WWM voluit opschrijven. U twijfelt over het gebruik van hoofdletters. In welk artikel van de WWM staat hoe deze wet moet worden aangehaald?

Opbouw van een regeling

Voor een duidelijke structuur zijn de meeste regelingen onderverdeeld. Dat kan zijn in boeken, hoofdstukken, titels, afdelingen en soms in paragrafen. De artikelen in de regelingen zijn vaak onderverdeeld in leden. Bij artikelen wordt ook nog met sub gewerkt. Het verschil tussen een lid en een sub is dat een lid een afgeronde zin vormt. Een sub is dat niet en kan alleen maar gelezen worden in samenhang met een daaraan voorafgaande zin.

Voorbeeld: artikel 1:1 lid 1 sub a Awb.

Naast het opnemen van een lid en/of een sub bij een wetsartikel, is het ook mogelijk dat in een wetsartikel wordt gewerkt met 1°, 2°, enzovoort. Dit wordt uitgesproken als ten eerste en ten tweede of onder 1 en onder 2. Net als bij een sub kan een ten eerste of onder 1 alleen maar gelezen worden in samenhang met de daaraan voorafgaande zin.

Voorbeeld: artikel 435 onder 1° Sr.

Opdracht

- 5** **a** Noem twee voorbeelden van een wet die is onderverdeeld in boeken.
b Hoe is de Faillissementswet opgebouwd?
c Wat is opvallend aan de opbouw van de Bekendmakingswet?

1.2 Opbouw van het Burgerlijk Wetboek (BW)

Het Burgerlijk Wetboek is onderverdeeld in diverse boeken.

Opdracht

- 6** Geef aan welke onderwerpen in de diverse boeken van het Burgerlijk Wetboek worden behandeld.

Behalve Boek 7A beginnen alle boeken van het Burgerlijk Wetboek met artikel 1. Bij het citeren of aanhalen van een wetsartikel uit het Burgerlijk Wetboek, dient naast het artikelnummer ook het boeknummer te worden vermeld. Artikel 48 van Boek 1 BW wordt opgeschreven als artikel 1:48 BW. Het uitspreken van voornoemd artikel gebeurt anders dan het opschrijven van het artikel. Artikel 1:48 BW wordt uitgesproken als artikel 48 Boek 1 BW.

Opdracht

- 7 a** Schrijf op de juiste wijze: artikel 162 van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek.
- b** Hoe wordt artikel 7:686 BW uitgesproken?

Er is gekozen voor een gelaagde opbouw. Bepaalde onderwerpen zijn in algemene zin omschreven, daarna wordt op een andere plaats in de wet het onderwerp nader ofwel gedetailleerd uitgewerkt.

Een voorbeeld van de gelaagde opbouw is de arbeidsovereenkomst. De arbeidsovereenkomst wordt gedetailleerd geregeld in Titel 10 Arbeidsovereenkomst van Boek 7 BW (derde laag). In dit deel van de wet staan geen algemene regels over de overeenkomst, die zijn vastgelegd in Titel 5 van Boek 6 BW (tweede laag). De basis wordt gevormd door Boek 3 BW Vermogensrecht in het algemeen (eerste laag).

Opdracht

- 8** In artikel 7:611 BW is vastgelegd dat een werkgever en een werknemer verplicht zijn zich als goed werkgever en een goed werknemer te gedragen. Een werkgever houdt zich strikt aan de in de arbeidsovereenkomst afgesproken en neergelegde voorwaarden. De werknemer vindt in een bepaalde situatie dat de werkgever onredelijk is.
- Naar welke Boeken van het Burgerlijk Wetboek dient bij de uitleg van een arbeidsovereenkomst gekeken te worden? Motiveer het antwoord en geef aan om welke titels het in de diverse Boeken gaat.

Conflictenregel

Door de gelaagde opbouw van het Burgerlijk Wetboek zijn vaak verschillende artikelen van toepassing. Er kan sprake zijn van tegenstrijdige bepalingen (conflictenregel). De algemene regel is dat *bijzondere (specifieke) bepalingen vóór algemene bepalingen* gaan. In het voorbeeld van de arbeidsovereenkomst gaan de artikelen van Boek 7 (specifiek) vóór Boek 6; de bepalingen van Boek 6 gaan vóór de bepalingen van Boek 3.

Ook binnen één bepaald boek van het Burgerlijk Wetboek geldt bij tegenstrijdige bepalingen de conflictenregel.

Opdracht

- 9** In artikel 7:653 lid 1 BW is vastgelegd dat een werkgever een concurrentiebeding niet mag afsluiten met een minderjarige werknemer. In artikel 7:612 BW is vastgelegd dat een minderjarige van zestien jaar een arbeidsovereenkomst mag aangaan. De minderjarige wordt in alles wat met de arbeidsovereenkomst te maken heeft, gelijkgesteld met een meerderjarige.
- Geef gemotiveerd aan of een werkgever wel of niet een concurrentiebeding mag afsluiten met een minderjarige.

Schakelbepalingen in het Burgerlijk Wetboek

Het Burgerlijk Wetboek is, zoals uitgelegd, gelaagd opgebouwd. De wetgever heeft ervoor gekozen om bij bepaalde specifiek uitgewerkte onderwerpen zogenoemde *schakelbepalingen* op te nemen. Een schakelbepaling legt een relatie tussen diverse wetsartikelen. Bij een schakelbepaling worden andere bepalingen van overeenkomstige toepassing verklaard.

➡ Voorbeeld

In artikel 7:47 BW, geregeld in Afdeling 10 van Titel 1 van Boek 7, worden de bepalingen van de vorige afdelingen van Titel 1 van toepassing verklaard voor zover dit in overeenstemming is met de aard van het recht.

Als op een casus meerdere artikelen van toepassing zijn, dan wordt het woord *juncto* gebruikt. Door 'jo.' (of 'jo') tussen de artikelen te plaatsen wordt aangegeven dat de artikelen in samenhang gelezen moeten worden, bijvoorbeeld artikel 3:78 BW jo. artikel 3:63 BW.

Opdracht

- 10 a** Geef gemotiveerd aan of artikel 141 van Boek 6 wel of niet een schakelbepaling is.
- b** Leg uit waarom artikel 850 lid 3 van Boek 7 een schakelbepaling is.

1.3 Structuur van de Algemene wet bestuursrecht (Awb)

De Algemene wet bestuursrecht kent net als het Burgerlijk Wetboek een gelaagde opbouw. De Awb kent geen boeken, maar hoofdstukken. Zowel tussen de hoofdstukken als binnen de hoofdstukken is sprake van een gelaagde opbouw. Hoofdstuk 3 gaat over Algemene bepalingen over besluiten, hoofdstuk 4 gaat over Bijzondere bepalingen over besluiten.

In de Awb begint elk hoofdstuk met artikel 1, maar het nummer van het hoofdstuk wordt vóór het artikelnummer geplaatst. Artikel drie van hoofdstuk twee is

genummerd als artikel 2:3 Awb. Het uitspreken van voornoemd artikel gebeurt anders dan het opschrijven van het artikel. Artikel 2:3 Awb wordt uitgesproken als artikel twee, drie Awb.

Opdracht

- 11 a** Geef aan de hand van een voorbeeld aan dat de hoofdstukken van de Awb gelaagd zijn opgebouwd.
- b** De docent spreekt in het college over ‘artikel vier, twee Awb’. Welk artikel bedoelt de docent en hoe wordt dit correct opgeschreven?

Schakelbepalingen in de Algemene wet bestuursrecht

Door de gelaagde opbouw van de Awb kent deze wet ook *schakelbepalingen*.

➡ Voorbeeld

Artikel 6:24 Awb verklaart Afdeling 6.2, met uitzondering van artikel 6:12, van overeenkomstige toepassing indien hoger beroep of beroep in cassatie kan worden ingesteld.

Opdracht

- 12** Geef gemotiveerd aan of artikel 8:51 lid 2 Awb wel of niet een schakelbepaling is.

1.4 Het aanhalen of citeren van regelingen

Binnen de juridische wereld zijn afspraken gemaakt over het aanhalen of citeren van gevonden (wets)artikelen.

Niet doen:

- noem geen titel, afdeling, paragraaf, enzovoort;
- noem niet de pagina waarop het artikel staat.

Wel doen:

- noem het artikel, het lid en de naam van de wet: artikel 7 lid 1 Grondwet of artikel 7 lid 1 Gw of art. 7 lid 1 Gw;
- als het artikel een sub bevat deze ook vermelden bij het citeren: artikel 37 lid 1 sub a Grondwet;
- geef bij een opsomming binnen een artikel of een lid duidelijk aan welk artikel of lid wordt bedoeld: artikel 6 lid 1 sub 2 Wet op de economische delicten.

Het nummer van het artikel kunt u rechtstreeks overnemen uit de wet. Alleen bij het citeren van artikelen van het Burgerlijk Wetboek dient u zelf het nummer van het Boek ervoor te plaatsen. U schrijft dus niet artikel 169 BW, maar artikel 6:169 BW.

Artikelen uit wet- en regelgeving behoren altijd in de tekst te worden geplaatst en niet in een voetnoot!

Opdracht

13 Citeer op de juiste wijze de volgende artikelen:

- a** Het eerste artikel van Hoofdstuk 4, paragraaf 4.1 van de Wet milieubeheer.
- b** Het tweede artikel van Hoofdstuk 4 van de Grondwet.
- c** Het eerste artikel van Boek 4, Titel 1 van het Burgerlijk Wetboek.
- d** Het zesde artikel van het Tweede Boek, Titel VIII van het Wetboek van Strafrecht.
- e** Het derde artikel van Hoofdstuk 3, Afdeling 3.3 van de Algemene wet bestuursrecht.

1.5 Zoekmethodes

U kunt op twee manieren zoeken in de wettenbundel. Om het zoeken te vergemakkelijken zijn diverse registers opgenomen.

Ten eerste kan er worden gezocht via het trefwoordenregister achter in de bundel (trefwoordenregistermethode). Vanuit het trefwoordenregister wordt u verwezen naar het artikel dat voor het door u gekozen voorbeeld van toepassing is.

➔ Voorbeeld

U bent op zoek naar de delictsomschrijving van 'moord' en gaat zoeken via het trefwoordenregister. Als u gebruikmaakt van de Kluwer Collegebundel wordt u verwezen naar XI.1, art. 136, 289. De Kluwer Collegebundel werkt met een opbouw waar gebruikgemaakt wordt van Romeinse cijfers. XI verwijst u naar het Wetboek van Strafrecht c.a. (cum annexis = wat erbij hoort, in dit geval andere strafrechtelijke regelingen), de 1 verwijst u naar het daadwerkelijke Wetboek van Strafrecht. De artikelen 136 (verzwijging voorgenomen misdrijf) en 289 (delictsomschrijving van moord) zijn de van belang zijnde artikelen. Als u gebruikmaakt van de Sdu Verzameling Nederlandse wetgeving wordt u verwezen naar C1 art. 289 Sr. De Sdu werkt met een opbouw waar gebruikgemaakt wordt van de letters A, B en C als aanduiding voor het juiste deel van de wettenbundel. De letter C staat voor het deel Straf(proces)recht en de 1 verwijst naar het daadwerkelijke Wetboek van Strafrecht. U wordt vervolgens verwezen naar art. 289 Sr, waar de delictsomschrijving voor moord is vastgelegd.

Ten tweede kunt u zoeken via de inhoudsopgaven van de opgenomen regelingen (systematische methode). Bij deze methode maakt u gebruik van de opbouw van de regeling. U bestudeert de inhoudsopgave, waarbij veelal een logische onderverdeling is gemaakt in boeken, hoofdstukken, titels, afdelingen, enzovoort. Enige kennis in welke regeling een onderwerp is vastgelegd is wel nodig. Deze methode zult u bij het zoeken naar wetsartikelen regelmatig nodig hebben, omdat niet ieder wettelijk begrip is omschreven als trefwoord in het trefwoordenregister. De opbouw van een regeling biedt dan uitkomst. Bovendien doet u op deze manier meer kennis op over hetgeen in de regeling is opgenomen.

➔ Voorbeeld

U bent op zoek naar de vereisten voor het aangaan van een huwelijk. U weet dat het personen- en familierecht is vastgelegd in boek 1 van het Burgerlijk Wetboek. U bestudeert de inhoudsopgave van het Burgerlijk Wetboek Boek 1 en leest dat in Titel 5 de bepalingen van het huwelijk zijn opgenomen. Vervolgens ziet u dat u binnen Titel 5 in Afdeling 1 de vereisten voor het aangaan van een huwelijk zijn opgenomen. Het eerste artikel over de vereisten voor het aangaan van het huwelijk is artikel 31.

Opdrachten

- 14 a** U bent op zoek naar een wetsartikel waarin staat dat een werkgever geen onderscheid mag maken tussen mannen en vrouwen bij het aangaan van een arbeidsovereenkomst. Hoe gaat u zoeken en welk(e) wetsartikel(en) vindt u?
- b** U bent op zoek naar een bepaling over het einde van het huwelijk. Hoe gaat u zoeken en welk(e) wetsartikel(en) vindt u?
- 15** In welke wetsartikelen wordt in beginsel strafbaar gesteld:
- a** bigamie
 - b** verkrachting
 - c** abortus
 - d** doodslag
- 16** Waar is in de wet geregeld:
- a** aansprakelijkheid voor dieren
 - b** aansprakelijkheid voor kinderen
 - c** noodweerexces
 - d** tekortkoming in nakoming van verbintenissen

- 17 a** In welk wetsartikel is vastgelegd wat onder roerende en onroerende zaken moet worden verstaan?
- b** In welk hoofdstuk van de Grondwet kunt u iets vinden over de Koning?
- c** Lees artikel 1:68 BW voor het beantwoorden van de volgende vraag. Mogen bruidsparen een dag voor het burgerlijk huwelijk een kerkelijk huwelijk sluiten?
- d** In de krant leest u dat iemand onder curatele is gesteld. In welk wetsartikel zijn de gronden voor ondercuratelestelling vastgelegd?
- e** Wat wordt in de Algemene wet bestuursrecht onder een 'belanghebbende' verstaan?
- f** In welk wetsartikel is geregeld dat de gemeente verordeningen mag maken?
- g** De werkgever is verplicht lokalen, werktuigen en gereedschappen waarin of waarmee de werknemer werkt goed te onderhouden om te voorkomen dat de werknemer schade lijdt. In welk wetsartikel is deze zogenoemde 'zorgplicht' van de werkgever vastgelegd?

Het Wetboek van Strafrecht is opgebouwd uit drie boeken. Het Eerste Boek bevat algemene bepalingen, in het Tweede Boek staan misdrijven en in het Derde Boek staan overtredingen. Zodra via de omschrijving van een delict het toepasselijke wetsartikel is gevonden, is eenvoudig vast te stellen of het om een misdrijf of om een overtreding gaat.

➡ **Voorbeeld**

Opzettelijk onder ede een valse verklaring afleggen, ook wel meened genoemd, is vastgelegd in artikel 207 Sr. Dit artikel is geregeld in Titel IX van het Tweede Boek Misdrijven, dit delict is dus een misdrijf.

Opdracht

- 18 a** Is handelen in strijd met artikel 428 van het Wetboek van Strafrecht een overtreding of een misdrijf?
- b** Is overtreding van artikel 261 van het Wetboek van Strafrecht een overtreding of een misdrijf?

Bij delicten die niet in het Wetboek van Strafrecht staan, is het niet zo eenvoudig vast te stellen of het om een overtreding of een misdrijf gaat. Dit vergt systematisch zoeken binnen een bepaalde regeling. Vele regelingen kennen hun eigen strafbepalingen, die vaak aan het eind van de regeling zijn opgenomen. Neem als voorbeeld de Wegenverkeerswet 1994. Systematisch zoeken via de inhoudsopgave levert op dat de strafbepalingen te vinden zijn in hoofdstuk XI van de wet. De vaststelling of het om een misdrijf of om een overtreding gaat, is te vinden in artikel 178. Dit artikel verwijst door naar de artikelen 175 en 176 (de hierin opgesomde strafbare feiten zijn misdrijven) en naar artikel 177 (de hierin opgesomde strafbare feiten zijn overtredingen).

➔ Voorbeeld

Artikel 11 WVV 1994 bepaalt: 'Het is verboden opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op de weg te gebruiken' (joyriding). In artikel 176 lid 3 is de straf op overtreding van artikel 11 vastgelegd. In artikel 178 lid 1 is vastgelegd dat de in de artikelen 175 en 176 strafbaar gestelde feiten misdrijven zijn. Conclusie: overtreding van artikel 11 WVV 1994 is een misdrijf.

Opdracht

- 19** Geef aan of in de onderstaande gevallen sprake is van een misdrijf of een overtreding:
- a** Overtreding van artikel 9 lid 1 WVV 1994.
 - b** Handelen in strijd met artikel 13 lid 1 WVM.
 - c** Handelen in strijd met artikel 47 lid 3 AWR.
 - d** De economische delicten die worden genoemd in artikel 1 sub 5 WED.